

תורה אור • פרשת ויחי • מאמר 5

ביאור על הנ"ל

ביאור הדברים שלעיל

האהבה הנעלית ביותר לה', "אהבה בתענוגים", אינה מתלבשת בשתי האהבות התחתונות, ובכל זאת היא נמשכת למטה כשהן מתחברות: כאשר יינה של תורה מעורר את האהבה רבה הנסתר ומחבר אותה עם אהבת עולם שנוצרת מתוך התבוננות. זהו פירוש "חכלילי עינים מייני", והצמיחה שבאה בעקבות כך היא פירוש "ולבן שנים מחלב".

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/torah-ohr/vayechi/5](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/vayechi/5)

הנקודה

האהבה הנעלית ביותר לה', "אהבה בתענוגים", אינה מתלבשת בשתי האהבות התחתונות, ובכל זאת היא נמשכת למטה כשהן מתחברות: כאשר יינה של תורה מעורר את האהבה רבה הנסתר ומחבר אותה עם אהבת עולם שנוצרת מתוך התכונות. זהו פירוש "חכלילי עינים מייך", והצמיחה שבאה בעקבות כך היא פירוש "ולבן שנים מחלב".

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

מאמר זה מבאר את המאמר הקודם, שעסק בברכת יעקב ליהודה, שעניו "חכלילי עינים מייך" ושינוי "ולבן שנים מחלב"; יין וחלב הם שמות לתורה. המאמר פותח בשלוש אהבות: אהבה רבה, אהבה שמגיעה מלמעלה ובושרת מעצמה; אהבת עולם, אהבה שנבנית מתוך התכונות בעולם ולכן יש לה ניגוד בעולם; והאהבה הנעלית יותר, אהבה בתענוגים. אהבות אלה מקבילות לשמות מ"ה, ב"ן וע"ב. ב"ן מברר את הניצוצות שנפלו בעולמות התחתונים, ומ"ה, אלקות שאינה זקוקה לבירור, נמשך לתוך ב"ן כדי לברר אותם פעם נוספת. ע"ב, התענוג של עתיק המתגלה בחכמה, אינו מתלבש באף אחת מהן, אלא נמשך למטה כשהן מתאחדות, כפי שהברכה באה בעקבות "זכר ונקבה בראם ויברך אתם". דברי הגמרא, "כל חיך הטועם אומר לי ליי", מתארים את עליית שתי האהבות לחכמה, שנגרמת על ידי יינה של תורה. תענוג זה מתגלה בשבת, אך רק בעקבות העמל שלפניה: הלהט האדום שבעיניים, שנענה באור הלבן שמלמעלה. לבסוף, השיניים הלבנות הן המידות שעברו בירור תחילה, ולאחר מכן נעשו מוארות באמצעות חלב הצמיחה.

מבנה

1	התורה כ"ן וכחלב; שלוש אהבות	11-2
כדי לבאר מדוע התורה נקראת יין וחלב, המאמר מציג את האהבה רבה, את אהבת העולם ואת האהבה הנעלית יותר, אהבה בתענוגים.		
2	ארבעת השמות ובירור הניצוצות	11-4
ב"ן נפל בשבירה; מלכות דאצילות, "הבהמה הגדולה" שערכה ב"ן, מבררת בכל לילה את ניצוצות התוהו, ולאחר מכן מ"ה מברר אותם פעם נוספת.		
3	אהבת עולם ואהבה רבה	11-7
ב"ן היא אהבת עולם, אהבה שמתעוררת באמצעות העולם ויש לה ניגוד; מ"ה היא אהבה רבה, אלקות בעצם. מ"ה מתלבש בב"ן, אך ע"ב אינו מתלבש באף אחת מהן.		
4	זכר ונקבה: כיצד נמשכת אהבה בתענוגים	11-9
כאשר מ"ה וב"ן, זכר ונקבה, מתאחדים, שם ע"ב נמשך למטה, כפי שנאמר "זכר ונקבה בראם ויברך אתם" וכפי שקורה בחופה.		
5	מדוע ע"ב היא אהבה בתענוגים	11-10
התענוג של עתיק מתגלה בחכמה, בשם ע"ב, כשחידוש בהבנה מעניק לאדם תענוג.		
6	החיך שאומר "לי ליי"	11-13
הכפילות ב"לי ליי" היא עליית שתי האהבות לחכמה, בחינת "חיך הטועם", שנגרמת על ידי יינה של תורה המגלה את האהבה הנסתר.		

ע"ב מתגלה בשבת, אך רק בעקבות העמל שלפניה: הלהט האדום עולה לעבר אריך אנפין, ונענה באור הלבן המתקבל באמצעות הראייה.

השיניים מברורות, בדומה למידות הנבחנות ברחם אימא; חלב הצמיחה מלבין אותן ומאיר אותן, והכול נעשה באמצעות י"ג תיקוני דיקנא, אבא והתורה.

אהבה רבה (אהבת ה' גדולה) אהבה רבה

אהבת ה' שמגיעה מלמעלה ובווערת מעצמה, ושורשה בניצוץ האלקי שבנשמה; אין דבר בעולם שמתנגד לה. היא מקבילה לשם מ"ה.

אהבת עולם אהבת עולם

אהבת ה' שנוצרת מתוך התבוננות, מתגלה מן ההעלם ומתעוררת על ידי העולם; מכיוון שהיא באה דרך העולם, יש לה שם ניגוד. היא מקבילה לשם ב"ן.

אהבה כתענוגים אהבה כתענוגים

האהבה הנעלית ביותר, גילוי התענוג העליון של עתיק בחכמה; היא מקבילה לשם ע"ב ונמשכת למטה כאשר שתי האהבות התחתונות מתאחדות.

השמות ע"ב, ס"ג, מ"ה וב"ן ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן

ארבע צורות כתיב של שם הוי", שערכן המספרי 72, 63, 45 ו-52; כאן ע"ב היא חכמה, מ"ה הוא הזכר וב"ן היא הנקבה, מלכות דאצילות.

בירור בירור

מיון הניצוצות שנפלו מתוך תערוכת של טוב ורע והפיכתם לאלקות; תחילה נעשה הבירור על ידי ב"ן, ולאחר מכן פעם נוספת על ידי מ"ה.

מיון נוקבין (מים נקביים) מיון נוקבין

מה שב"ן מעלה מלמטה לשם מ"ה לאחר הבירור, ובכך מושך את מ"ה למטה כדי לברר שוב.

טעמים טעמים

טעמי המקרא, הנקראים גם "טעמים"; הגבוהים מבין ארבעת חלקי כתב התורה, והם מקבילים לשם ע"ב ולחכמה, "החיק הטועם".

אריך אנפין אריך אנפין

כתר, הדרגה הנמוכה ביותר של המאציל; ז"א מביט במצחו בלהט ומקבל ממנו 370 אורות, וכן 150 אורות שבפנים.

י"ג תיקוני דיקנא י"ג תיקוני דיקנא

יו"דים ווי"וים, נקבים ושערות, שדרכם האור מצטמצם תחילה ולאחר מכן נמשך החוצה; אבא נמשך מהתיקון השמיני, נוצר, שאותיותיו מרכיבות את המילה רצון.

קטע 1 • 11-2

התורה כיון וכחלב; שלוש אהבות

1 ביאור על הנ"ל¹

הסבר על האמור לעיל.

מאמר זה הוא הסבר נוסף למאמר שקדם לו בתורה אור, העוסק בברכת יעקב ליהודה: "חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב". הוא חוזר לנושאים שנידונו במאמר הקודם — אהבות לה' ויין התורה — ומבאר אותם בהרחבה רבה יותר.

2 לבאר הדברים הנאמרים למעלה ע"פ חכלילי² כו'. הנה התורה נק' יין וחלב וכמו שכתוב ולכו שברו בלוא כסף³ ובלוא מחיר יין וחלב. ולהבין זה הנה צריך להבין ענין ב' בחי' אה"ר [אהבה רבה] ואה"ע [ואהבת עולם].

לביאור הדברים שנאמרו למעלה על [הפסוק] "חכלילי" וכו': התורה נקראת יין וחלב, כמו שכתוב: "ולכו שברו בלוא כסף ובלוא מחיר יין וחלב". כדי להבין זאת, יש להבין את עניינן של שתי בחינות: אהבה רבה [אהבה גדולה] ואהבת עולם [אהבה הנמשכת לעולם].

הפסוק המתבאר עוסק ביין ובחלב, והתורה נקראת בשני השמות האלה, כפי שמזמין הפסוק בישעיהו את הצמאים "ולכו שברו בלוא כסף ובלוא מחיר יין וחלב". כדי לבאר זאת, אדמו"ר הזקן מציג תחילה שני סוגי אהבה לה': אהבה רבה, ואהבת עולם.

אה"ר [אהבה רבה] היא הבאה מלמעלה אשר מאליה וממילא נפשו בוערת כתנור אש ואה"ע [ואהבת עולם] היא האהבה הבאה ע"י ההתבוננות ויש אהבה ג' הגדולה משניהם והיא הנקראת אהבה בתענוגים⁴ כו'.⁵

אהבה רבה היא [האהבה] שבאה מלמעלה, ועל ידה נפשו בוערת מאליה וממילא, כתנור אש; ואהבת עולם היא האהבה שבאה מתוך התבוננות. ויש אהבה שלישית, גדולה משתיהן, והיא נקראת "אהבה בתענוגים" [אהבה מתוך תענוג], וכו'.

אהבה רבה היא מתנה מלמעלה: הנפש מתלהטת מאליה, בלי מאמץ. אהבת עולם היא אהבה שהאדם בונה באמצעות התבוננות בגדולת ה'. מעל שתיהן עומדת "אהבה בתענוגים", ביטוי משיר השירים, שהמאמר יזהה עם גילוי התענוג העליון.

ארבעת השמות ובירור הניצוצות

3 והנה ידוע שיש די שמות ע"ב [שם ע"ב] ס"ג [שם ס"ג] מ"ה [שם מ"ה] וב"ן [שם ב"ן] וישם ב"ן]. והנה שם ב"ן [שם ב"ן] נפל בשבירה ושם מ"ה [שם מ"ה] הוא המברר.

כידוע, יש ארבעה שמות: ע"ב (אב, 72), ס"ג (סג, 63), מ"ה (מה, 45) וב"ן (בן, 52). שם ב"ן נפל בשבירה [של הכלים], ושם מ"ה הוא המברר [אותו].

על פי הקבלה, יש ארבע דרכים למילוי אותיות שם הוי", שלכל אחת מהן ערך מספרי אחר: 72 (אב), 63 (סג), 45 (מה) ו-52 (בן). שם ב"ן קשור למה שנפל בשבירת הכלים הקדמונית, ושם מ"ה הוא שמברר ומתקן את מה שנפל.

ואמנם תחלה מברר מלי דאצי הנקראת שם ב"ן [שם ב"ן] את רפ"ח נצוצין שבכ"ע כו' ואח"כ נמשך שם מ"ה [שם מ"ה] לברר שנית כו'.

אמנם, תחילה מלכות (ריבונות) של עולם האצילות (עולם ההאצלה), הנקראת שם ב"ן, מבררת את 288 הניצוצות הנמצאים ב[עולמות] הבריאה, היצירה והעשיה וכו'; ואחר כך שם מ"ה נמשך למטה כדי לברר פעם שנייה וכו'.

הבירור נעשה בשני שלבים. תחילה מלכות דאצילות, הספירה האחרונה בעולם העליון, הנקראת גם שם ב"ן, מבררת את 288 הניצוצות שנפלו והתפזרו בשלושת העולמות התחתונים; לאחר מכן שם מ"ה נמשך למטה ומברר אותם פעם שנייה.

4 וביאור הדברים הנה נודע דמלי דאצי יורדת בכל לילה בכ"ע לברר בירורים. וכמ"ש בזהר⁶ אלף טורין דאכלה בהמה רבה ושתית לון בגמיעא חדא⁷ כו'.

ביאור העניין: ידוע שמלכות דאצילות יורדת בכל לילה לעולמות בריאה, יצירה ועשיה כדי לברר בירורים. וכמו שכתוב בזהר: "אלף טורין דאכלה בהמה רבה ושתית לון בגמיעא חדא כו'".

מלכות דאצילות יורדת בכל לילה לעולמות בריאה, יצירה ועשיה כדי לאסוף ולהעלות את הניצוצות שנפלו לשם. הדימוי שבזהר, "אלף טורין דאכלה בהמה רבה ושתית לון בגמיעא חדא", מתאר זאת: היא קולטת את כל מה שצריך להתברר.

פ"י בהמה בגי' [בגימטריא] ב"ן [שם ב"ן] והיינו מלי דאצי המבררת נצוצין דתהו. להיות שכאשר נפלו הנצוצין בכ"ע ובנוגה הם מעורבים טו"ר [טוב ורע] ואינם בכחי' אלהות ומלי דאצי מבררת אותם שיתפכו להיות אלהות.

ביאור: בהמה בגימטריה ב"ן; כלומר, מלכות דאצילות, המבררת את ניצוצות תוהו. שכן כאשר הניצוצות נפלו לעולמות בריאה, יצירה ועשיה ולנוגה, הם מעורבים מטוב ורע ואינם בכחי' אלהות; מלכות דאצילות מבררת אותם כדי שיהפכו לאלוקות.

למילה בהמה יש ערך מספרי של 52, כמו לב"ן, ולכן הבהמה היא מלכות דאצילות, המבררת את הניצוצות שנפלו מעולם תוהו. לאחר שנפלו לעולמות התחתונים ולנוגה, שבהם הטוב והרע מעורבים, הניצוצות אינם עוד אלוקות; הבירור הופך אותם בחזרה לאלוקות.

אהבת עולם ואהבה רבה

5 ולכן שם ב"ן [שם ב"ן] נק' אה"ע [אהבת עולם] כי עולם מלי העלם והיינו האהבה שנתגלית מההעלם. שקודם התפלה היתה בהעלם ואחר כך ע"י התפלה נתגלית

לכן שם ב"ן (Ban) נקרא אהבת עולם (ahavas olam), שכן "עולם" קשור למילה "העלם" (he'elem, [הסתרה]); כלומר, זו אהבה המתגלית מתוך ההעלם: לפני התפילה היא היתה בהעלם, ולאחר מכן היא מתגלית באמצעות התפילה.

האהבה הקשורה לב"ן נקראת אהבת עולם, ו"עולם" בא מאותו שורש כמו "העלם" (he'elem, [הסתרה]). זו אהבה הטמונה בלב בהעלם לפני התפילה, ויוצאת מן הכוח אל הפועל באמצעות התפילה.

ונמצא שאהבה זו היא באה מההתבוננות כו' וגם פ"י אהבת עולם שהתפעלות ואהבה זו נמשכת מבחינת העולם.

נמצא שאהבה זו נובעת מן ההתבוננות וכו'. ויש גם פירוש נוסף ל"אהבת עולם": התפעלות זו והאהבה נמשכות מבחינת העולם.

מאחר שהיא מתעוררת באמצעות ההתבוננות שבתפילה, אהבה זו תלויה במאמץ של האדם עצמו. לשם יש גם משמעות נוספת: האהבה מתעוררת מן העולם, ממה שהאדם רואה בבריאה.

היינו כמו עד"מ האדם מתפעל להיות לו אהבה ע"י שרואה מופתים הפך הטבע כמו להפוך ממים לאש או מאש למים שיתהפך מהות אחד למהות אחר ע"י רואה גדולת ה' ית' ויגיע לו מזה אהבה לה'.

כלומר, על דרך משל, אדם מתעורר לאהבה כשהוא רואה מופתים שהם היפך הטבע, כגון הפיכת מים לאש או אש למים, כך שמהות אחת מתהפכת למהות אחרת; באמצעות זאת הוא רואה את גדולת ה' יתברך, ומתוך כך מתעוררת בו אהבה לה'.

הדוגמה היא אדם שרואה נס המהפך את הטבע, כגון מים שהופכים לאש או אש שהופכת למים — דבר אחד נעשה לדבר אחר לגמרי. כשהוא רואה זאת, הוא תופס את גדולת ה' ומתעוררת בו אהבה לה'; האהבה אמיתית, אך דבר בעולם עורר אותה.

6 ואהבה זו נק' אה"ע [אהבת עולם] שבאה ע"י סבה מבחי' העולם וכמו"כ [וכמו כן] למעלה הבירור נצוצות דשם ב"ן [שם ב"ן] שמברר בבי"ע נק' אה"ע [אהבת עולם] מפני שמבחי' עולם נברר להיות אלקות כו'.

אהבה זו נקראת אהבת עולם (ahavas olam), משום שהיא באה בעקבות סיבה שמקורה בבחינת העולם. כך גם למעלה: בירור הניצוצות של שם ב"ן (Ban), המברר בעולמות בריאה, יצירה ועשיה, נקרא אהבת עולם, משום שמה ששייך לבחינת העולם מתברר ונעשה אלקות וכו'.

אהבה זו נקראת אהבת עולם משום שדבר כלשהו בעולם מעורר אותה. כך גם למעלה: בירור הניצוצות של שם ב"ן בעולמות התחתונים נקרא אהבת עולם, משום שמה שהיה שייך ל"עולם" מתברר עד שנעשה אלקות.

משא"כ שם מ"ה [שם מ"ה]⁸ נק' אה"ר [אהבה רבה]. להיות ששם מ"ה [שם מ"ה] הוא בחי' אלקות בעצם (לא ממה שנתברר מבחי' עולם כמו שם ב"ן [שם ב"ן] שמברר בי"ע והם נכללים בו).

לא כן בשם מ"ה (Mah), שנקרא אהבה רבה (ahavah rabbah), שכן שם מ"ה הוא בחינת אלקות מצד עצמה (ולא דבר שהתברר מבחינת העולם, כמו שם ב"ן, המברר את בריאה, יצירה ועשיה, והם נכללים בו).

לעומת זאת, שם מ"ה הוא כנגד אהבה רבה, מפני שהוא אלקות מצד עצמה. הסוגריים מסבירים את הניגוד: שם ב"ן הוא אלקות שמקורה במה שהתברר מן העולמות התחתונים, והם נכללים בו.

והיינו ע"י ההתהפכות מרע לטוב כנ"ל שנכלל בשם ב"ן [שם ב"ן] ולכך נק' אה"ע [אהבת עולם] כמו שאדם מתהפך ע"י מופתים כו' כנ"ל).

וזהו על ידי ההתהפכות מרע לטוב, כנזכר לעיל, שנכללת בשם ב"ן; ולכן היא נקראת אהבת עולם, כמו שאדם מתהפך בעקבות מופתים וכו', כנזכר לעיל).

אלוקותו של שם ב"ן באה על ידי הפיכת הרע לטוב, ולכן היא נקראת אהבת עולם, כמו אהבתו של אדם שמשתנה בעקבות ראיית מופתים.

והוא המברר שם ב"ן [שם ב"ן]. וה"ז [והרי זה] כדוגמת אה"ר [אהבה רבה]. דהנה ענין האה"ר [האהבה רבה] היא עד"מ האהבה אשר מאליו מתלהט שלכך נק' בלשון רבה. להיות שאה"ע [שאהבת עולם]⁹ הנה יש גם בזה לעומת זה.¹⁰

והוא המברר את שם ב"ן. והרי זה בדומה לאהבה רבה. שכן אהבה רבה היא, בדרך משל, אהבה שמתלהטת מאליה, ולכן היא נקראת בשם "רבה"; שכן באהבת עולם יש גם "זה לעומת זה".

שם מ"ה הוא שמברר את שם ב"ן, בדומה לכך שאהבה רבה, האהבה שמתלהטת מאליה, נעלית מאהבת עולם. היא נקראת "רבה" מפני שבאהבת עולם יש גם צד שכנגד: כפי שנאמר בקהלת, ה' עשה "זה לעומת זה", ולכן אהבה שבאה מן העולם יכולה לפגוש משיכה נגדית שמקורה בעולם.

ולכך אנו רואים שאעפ"י [שאף על פי] שבעת התפלה הי' [היה] לו אהבה והיא אה"ע [אהבת עולם] מ"מ אח"כ עוסק במילי דעלמא מפני שיש זלעז"ז [זה לעומת זה] ששניהם הם בחי' עולם זה עולם וזה עולם כו'

ולכן אנו רואים שאף על פי שבשעת התפילה הייתה לו אהבה, והיא אהבת עולם, בכל זאת לאחר מכן הוא עוסק בענייני העולם, מפני שיש "זה לעומת זה", שכן שניהם בחינת עולם: זה עולם וזה עולם וכו'.

כך מובן כיצד אדם יכול לחוש אהבה לה' בשעת התפילה, ולאחר מכן לעסוק בענייני העולם: גם האהבה וגם ענייני העולם שייכים ל"עולם", ולכן זה יכול לעמוד כנגד זה. הביטוי הארמי לענייני העולם, מילי דעלמא (milei de'alma), כולל בעצמו את המילה עלמא, שפירושה "עולם".

משא"כ בחי' אה"ר [אהבה רבה] להיותה מניצוץ אלקות עצמו אין שם זלעז"ז [זה לעומת זה] כו'. וכמו"כ [וכמו] למעלה שם מ"ה [שם מ"ה] הוא אלקות שלא ע"י בירור. כמו האה"ר [האהבה רבה] שבאה מאליה מלמעלה.

אבל לא כן בבחינת אהבה רבה: מכיוון שהיא באה מניצוץ האלקות עצמו, אין בה "זה לעומת זה" וכו'. כך גם למעלה: שם מ"ה הוא אלקות שאינה באה באמצעות בירור, בדומה לאהבה רבה שבאה מאליה מלמעלה.

אהבה רבה באה מניצוץ האלקות עצמו, ולכן אין דבר בעולם שעומד כנגדה. כך גם למעלה: שם מ"ה הוא אלקות שלא נזקקה לבירור, בדומה לאהבה רבה שבאה מאליה מלמעלה.

7 והנה עכ"ז [עם כל זה] הרי האה"ר [האהבה רבה] שנק' מ"ה [שם מ"ה] מתלבשת באה"ע [באהבת עולם] הנק' ב"ן [שם] לבירור שני כו' אבל אהבה ג' והיא הנק' אהבה בתענוגים שהוא ענין שם ע"ב [שם ע"ב] אינה מתלבשת כלל לא באה"ר [באהבה רבה] ולא באה"ע [באהבת עולם] כו'.

והנה, למרות כל זאת, אהבה רבה, הנקראת מ"ה, אכן מתלבשת באהבת עולם, הנקראת ב"ן, כדי לפעול בירור שני וכו'. אך האהבה השלישית, המכונה "אהבה בתענוגים", שהיא ענינו של שם ע"ב, אינה מתלבשת כלל — לא באהבה רבה ולא באהבת עולם וכו'.

אף שמ"ה הוא אלקות שאינה זקוקה לבירור, הוא בכל זאת יורד ומתלבש בב"ן כדי לפעול את הבירור השני; וכך גם אהבה רבה מתלבשת באהבת עולם. האהבה השלישית, "אהבה בתענוגים", המקבילה לשם ע"ב, אינה מתלבשת באף אחת מהן.

קטע 4 • 8-9

זכר ונקבה: כיצד נמשכת אהבה בתענוגים

8 אך הנה המשכת שם ע"ב [שם ע"ב] אהבה בתענוגים. הוא כאשר נתחברו יחדיו אה"ר [אהבה רבה] ואה"ע [ואהבת עולם] שם מ"ה [שם מ"ה] ושם ב"ן [שם ב"ן] אזי ממשיכים גם שם ע"ב [שם ע"ב]. הגם שהוא גבוה משניהם כו'.

אולם המשכת שם ע"ב, אהבה בתענוגים, נעשית כאשר אהבה רבה ואהבת עולם — שם מ"ה ושם ב"ן — מתחברות יחד; אז ממשיכים גם את שם ע"ב, אף שהוא נעלה משניהן וכו'.

הדרך להמשיך את שם ע"ב, אהבה בתענוגים, היא באמצעות החיבור בין אהבה רבה לאהבת עולם, שם מ"ה ושם ב"ן. כאשר השניים מתאחדים, גם השם הנעלה יותר נמשך, אף שהוא נעלה משניהם.

וביאור הדברים הנה ידוע שיש בכל עולם דאצי' ביי'ע ע"ס [עשר ספירות] ועולמות והיכלות.

להבנת הדברים: ידוע שבכל אחד מהעולמות — אצילות, בריאה, יצירה ועשיה — יש עשר ספירות, וכן עולמות והיכלות.

כדי להסביר כיצד הדבר אפשרי, אדמו"ר הזקן מזכיר שכל אחד מארבעת העולמות כולל עשר ספירות, וכן "עולמות" ו"היכלות" — מדרגות שכפי שיוסבר בפסקה הבאה, צריכות להתברר.

9 והנה ע"ס [עשר ספירות] הם הם אלקות שאינו צריך להתברר והיינו כענין שם מ"ה [שם מ"ה] כידוע.

ועולמות והיכלות הם צריכים להתברר בכדי להתכלל בע"ס [בעשר ספירות] שהוא אלקות ממש.

הנה, עשר הספירות הן עצמן אלוקות, שאינה צריכה בירור; והדבר דומה לעניין שם מ"ה, כידוע. אבל העולמות וההיכלות צריכים בירור, כדי להיכלל בעשר הספירות, שהן אלוקות ממש.

עשר הספירות הן אלוקות ואינן זקוקות לבירור, בדומה לשם מ"ה. העולמות וההיכלות, לעומת זאת, צריכים להתברר לפני שיוכלו להיכלל בספירות.

והיינו ע"י הבירור דב"ן [דשם ב"ן] שנכללים בו הבירורים דעולמות והיכלות ואחר כך נמשך שם מ"ה [שם

מ"ה] להתלבש בב"ן [בשם ב"ן] לברר שנית כו'. וזהו ענין יחוד הוי' אלהים שהם דו"נ [דכר ונוקבא] מ"ה [שם

מ"ה] וב"ן [ושם ב"ן].

הדבר נעשה באמצעות הבירור של שם ב"ן, שבו נכללים הבירורים של העולמות וההיכלות; ולאחר מכן נמשך שם מ"ה ומתלבש בשם ב"ן, כדי לברר פעם נוספת כו'. זהו ענין יחוד הוי' [ו]אלקים, שהם בחינת זכר ונקבה — מ"ה וב"ן.

תחילה הם מתבררים באמצעות שם ב"ן, הקולט את מה שהתברר מן העולמות וההיכלות; אחר כך שם מ"ה נמשך ומתלבש בשם ב"ן כדי לברר פעם נוספת. החיבור בין מ"ה וב"ן הוא יחוד הוי' ואלקים, בחינת זכר ונקבה.

והנה כתיב זכר ונקבה בראם¹¹ ויברך אתם¹² כו' ומבואר בזהר הטעם דקוב"ה [דקודשא בריך הוא] לא שרי

באתר פגימא אלא באתר שלימא^{13,14} כו'.

והנה כתוב: "זכר ונקבה בראם ויברך אתם" וכו'; והטעם לכך מבואר בזהר: "קוב"ה לא שרי באתר פגימא אלא באתר שלימא כו'".

הכתוב אומר שה' ברא אותם "זכר ונקבה" ואחר כך "ויברך אתם". הוזהר מסביר את הטעם לכך: הקדוש ברוך הוא שורה רק במקום שלם; זכר לבדו או נקבה לבדה הם "מקום פגום".

והענין מפני שכאשר מתכללים ב' בחינות דו"נ [דכר ונוקבא] ע"כ מעוררים בחינת הגבוה מערך שניהם (וכענין החופה שנכנסים) שנכנסים בו חתן וכלה להיות שבאים שניהם דו"נ [דכר ונוקבא] ע"כ בא שם הגילוי גם מבחי' מקיפים כו').

והענין הוא שכאשר שתי בחינות — זכר ונקבה — נכללות זו בזו, הן מעוררות בחינה הגבוהה מהמידה של שתייהן. הדבר דומה לחופה, שאלה נכנסים החתן והכלה: מאחר ששניהם, זכר ונקבה, באים [לשם], מתגלה שם גם אור מבחינת המקיפים וכו'.

כאשר הזכר והנקבה מתאחדים, האיחוד שלהם מעורר בחינה הגבוהה מכפי יכולתה של כל אחת מהן. הדוגמה שבסוגריים היא החופה: מכיוון שהחתן והכלה נכנסים אליה יחד, מתגלה בה גם אור מן המקיפים, האורות המקיפים.

והיינו ע"י שכאשר שם ב"ן [שם ב"ן] מברר ב"ע ואז מעלה אותם מ"ן [מ"ן נוקבין] לשם מ"ה [שם מ"ה] והוא נמשך לברר כו'.

הדבר נעשה באמצעות [העובדה] שכאשר שם ב"ן מברר את עולמות בריאה, יצירה ועשיה, הוא מעלה אותם כמ"ן — מ"ן נוקבין, "מים נקביים" — אל שם מ"ה, והוא נמשך למטה כדי לברר וכו'.

כך פועל התהליך: כאשר שם ב"ן מברר את העולמות התחתונים, הוא מעלה את מה שהתברר כמ"ן, מ"ן נוקבין — "מים נקביים", המונח הקבלי לאתערותא דלתתא, התעוררות מלמטה. הדבר גורם לשם מ"ה להימשך למטה ולברר עוד.

ואח"כ כששניהם מתלבשים זה בזה בחי' יחוד הוי"ה אלהים אזי נמשך גם שם ע"ב [שם ע"ב] הנק' אהבה בתענוגים.

ולאחר מכן, כאשר שניהם מתלבשים זה בזה — בחינת יחוד הוי' ואלקים — נמשך גם שם ע"ב, המכונה "אהבה בתענוגים".

לאחר שמ"ה וב"ן מתלבשים זה בזה, כלומר מתאחדים ביחוד הוי' ואלקים, נמשך גם שם ע"ב, אהבה בתענוגים.

וזהו זכר ונקבה בראם. היינו דכר שם מ"ה [שם מ"ה] ונוק' [ונוקבא] שם ב"ן [שם ב"ן] ואזי ויברך אתם המשכת החכמה שם ע"ב [שם ע"ב] הנק' ברוך כו'.

וזהו [הפירוש של] "זכר ונקבה בראם": הזכר, דכר, הוא שם מ"ה, והנקבה, נוקבא, היא שם ב"ן; ואז "ויברך אתם" — המשכת החכמה, שם ע"ב, המכונה "ברוך" וכו'.

כך מתפרש הפסוק: "זכר" הוא שם מ"ה, "נקבה" היא שם ב"ן, ו"ויברך אתם" הוא המשכת החכמה, שם ע"ב. החכמה מכונה "ברוך", ולכן הברכה היא המשכת החכמה אל הזוג המאוחד.

קטע 5 • 101

מדוע ע"כ היא אהבה בתענוגים

10 והנה ידוע שגילוי אור א"ס דעתיקא קדישא הוא בבחינת החכמה דאצי" להיותה בתכלית הבטול. והנה עתיק הוא על דרך משל בחינת תענוג כו'.

ידוע שגילוי אור אין סוף של עתיקא קדישא (העתיק הקדוש) הוא בבחינת חכמה דאצילות, מפני שהיא בביטול מוחלט. ועתיק הוא, בדרך משל, בחינת תענוג וכו'.

עתיקא קדישא, העתיק הקדוש, הוא הרובד הפנימי ביותר של כתר, והאור שלו מתגלה בחכמה דאצילות מפני שחכמה נתונה בביטול מוחלט, ולכן יכולה לקבל את מה שלמעלה ממנה. במונחים אנושיים, עתיק מקביל לתענוג.

וכמו שאנו רואים גם כן שגילוי התענוג הוא בחכמה כאשר יגיע לו השכלה חדשה מהמשכיל שזהו ענין גילוי החכמה ממקורה אז יתענג ענג נפלא כו'

כפי שאנו רואים גם, התענוג מתגלה בחכמה: כאשר מגיעה אליו השכלה חדשה מן הכוח המשכיל, וזהו ענין גילוי החכמה ממקורה, הוא מתענג תענוג נפלא וכו'.

המשל האנושי הוא שהתענוג מתגלה במחשבה. כאשר מגיע לאדם חידוש של השכלה מכוחו המשכיל — הבזק של חכמה היוצא ממקורה — הוא חש תענוג נפלא.

וכמו"כ [וכמו כן] גלוי אא"ס [אור אין סוף] ע"י [עתיק יומין] וא"א הוא בבחינת חכמה דאצי" שהוא שם ע"כ [שם ע"ב].

כך גם גילוי אור אין סוף של עתיק יומין ואריך אנפין הוא בבחינת חכמה דאצילות, שהיא שם ע"כ (אב).

בדומה לכך, אורם של עתיק יומין ואריך אנפין, שתי הבחינות של כתר, מתגלה בחכמה דאצילות, שהיא שם ע"כ (אב).

ולכך נקי שם ע"כ [שם ע"ב] אהבה בתענוגים¹⁵ להיות שהוא גלוי תענוג עליון וזהו אהבה בתענוגים דייקא כו'.

לכן נקרא שם ע"כ "אהבה בתענוגים", משום שהוא גילוי התענוג העליון. וזהו [הטעם לכך שזו] דווקא "אהבה בתענוגים" וכו'.

לכן שם ע"כ נקרא "אהבה בתענוגים": במקום זה מתגלה התענוג העליון. המילים "בתענוגים" מדויקות אפוא.

קטע 6 • 111-13

הח"ך שאומר "לי ליי"

11 וזהו חכלילי עינים מיינ. ¹⁶ וארז"ל [ואמרו רבותינו זכרונם לברכה] חכלילי כל ח"ך הטועם אומר לי ליי. ¹⁷ ויי"ל [ויש לומר] כפל הלשון לי ליי.

וזהו [פירוש] "חכלילי עינים מיינ". וחז"ל אמרו: "חכלילי כל ח"ך הטועם אומר לי ליי". ויש להבין את הכפילות "לי ליי".

הפסוק אומר שענינו של יהודה אדומות מן היין. הגמרא דורשת את המילה החריגה "חכלילי" כ"ח"ך לי ליי": כל ח"ך שטועם אומר "לי ליי". אדמו"ר הזקן שואל מדוע אמרים "ליי" פעמיים.

אך הענין הוא שזהו ענין כי עליות של כי בחינות אה"ר [אהבה רבה] ואה"ע [ואהבת עולם] מ"ה [שם מ"ה] וב"ן [ושם ב"ן] בע"י [בעתיק יומין] וא"א כנ"ל מפני שהן עולים בבחינת שם ע"ב [שם ע"ב] ששם גילוי עתיק ואריך כו'.

אך הענין הוא שזהו ענין שתי העליות של שתי הבחינות, אהבה רבה ואהבת עולם, מ"ה וב"ן, לעתיק יומין ואריך אנפין, כנ"ל; שהרי הן עולות לבחינת שם ע"ב (אב), שבה יש גילוי עתיק ואריך וכו'.

שתי ה"ליי הן שתי עליות: אהבה רבה (מ"ה) ואהבת עולם (ב"ן) עולות כל אחת לעתיק יומין ולאריך אנפין. הן מגיעות למדרגות אלה על ידי עלייתן לשם ע"ב, בחינת חכמה, שבו מתגלים עתיק ואריך.

12 וזהו ח"ך הטועם אומר לי ליי ¹⁸ פירוש ח"ך הטועם הוא בחינת חכמה דאצי' שנק' ח"ך ¹⁹ שם מ"ה [שם מ"ה] והוא בחינת טעמים שהם בשם ע"ב [שם ע"ב] ²⁰

וזהו [פירוש] "ח"ך הטועם אומר לי ליי": הכוונה היא ש"ח"ך הטועם" הוא בחינת חכמה דאצילות, הנקראת "ח"ך", שם מ"ה, והיא בחינת טעמים, שהם בשם ע"ב.

"ח"ך הטועם" הוא חכמה דאצילות, שהקבלה מכנה "ח"ך". חכמה היא בחינת הטעמים — מונח המתייחס גם לטעם וגם לטעמי המקרא — והטעמים שייכים לשם ע"ב. המילים "שם מ"ה" כאן מעוררות תמיהה, שכן במאמר חכמה מזוהה בדרך כלל עם שם ע"ב; במהדורת קה"ת מציינים שבכל הדפוסים הנוסח הוא כך.

כנודע שיש ד' בחי' טנת"א [טעמים נקודות תגין אותיות] כנגד ד' שמות ע"ב [שם ע"ב] ס"ג [שם ס"ג] מ"ה [שם מ"ה] ב"ן [שם ב"ן] וחכמה דאצי' היא בחינת ח"ך הטועם היינו בחינת טעמים.

כידוע, יש ארבע בחינות: טעמים, נקודות, תגין ואותיות (סימני הנגינה, סימני הניקוד, הכתרים והאותיות), כנגד ארבעת השמות ע"ב, ס"ג, מ"ה וב"ן. חכמה דאצילות היא בחינת "ח"ך הטועם", כלומר בחינת טעמים.

בתורה הכתובה יש ארבעה מרכיבים: טעמים, נקודות, תגין ואותיות, והם מקבילים לארבעת השמות ע"ב, ס"ג, מ"ה וב"ן. לכן הטעמים, הראשונים שבהם, הם בחינת חכמה — "ח"ך הטועם".

וכמו עדי"מ כאשר יטעום האדם איזה מאכל הנערב ומתוק מתענג מזה כמו"כ [כמו כן] בבחי' טעמים דחכמה יש שם גילוי עתיק כו'.²¹

כמו למשל, כאשר אדם טועם מאכל ערב ומתוק, הוא מתענג מכך; כך גם בבחינת הטעמים שבחכמה יש גילוי עתיק וכו'.

כשם שטעימת מאכל מתוק גורמת לאדם תענוג, כך הטעמים שבחכמה נושאים את גילוי עתיק, התענוג העליון.

וזהו חיך הטועם בחי' ע"ב [שם ע"ב] חכמה אומר לי לי הוא בחי' עליות אה"ר [אהבה רבה] ואה"ע [ואהבת עולם].

וזהו "חיך הטועם", בחינת ע"ב, חכמה, שאומר "לי לי": זוהי בחינת העליות של אהבה רבה ואהבת עולם.

הביטוי התלמודי מתפרש כאן כך: "חיך הטועם", חכמה, שם ע"ב, אומר "לי לי", משום ששתי האהבות עולות אליו.

13 והנה חכלילי עינים²² הם מיין. כי הנה ע"י שנכנס יין יינה של תורה יצא סוד.

והנה העיניים האדומות, חכלילי עינים (chachlili einayim), הן "מיין". שכן על ידי "שנכנס יין" — יינה של תורה — "יצא סוד".

הפסוק אומר שהעיניים אדומות "מיין", ואדמו"ר הזקן מסביר זאת באמצעות האמירה "שנכנס יין" ו"יצא סוד". היין כאן הוא יינה של תורה, שמגלה את מה שמוסתר בנפש.

פי' סוד היינו אה"ר [אהבה רבה] המסותרת שתצא מהעלם אל הגילוי להיות התלבשות אה"ר [אהבה רבה] מ"ה [שם מ"ה] באה"ע [באהבת עולם] ב"ן [שם ב"ן]. ועי"ז שניהם עולים ונכללים בחכמה. וזהו חכלילי כו' מיין.

פירוש "סוד" הוא אהבה רבה (ahavah rabbah) הנסותרת, שצריכה לצאת מן ההעלם אל הגילוי, כך שתהיה התלבשות אהבה רבה, מ"ה (Mah), באהבת עולם (ahavas olam), ב"ן (Ban). ועל ידי כך שתיהן עולות ונכללות בחכמה. וזהו [פירוש] "חכלילי" וגו', "מיין".

"סוד" הוא אהבה רבה הנסותרת, שהתורה מוציאה מן ההעלם אל הגילוי, כדי שתתלבש באהבת עולם — מ"ה בב"ן. כשהן מתחברות כך, שתי האהבות עולות ונכללות בחכמה; לכן העיניים האדומות הן "מיין".

פ"י מה שח"ך הטועם אומר לי לי העלייה דמ"ה [דשם מ"ה] וב"ן [ושם ב"ן] בע"ב [בשם ע"ב] זהו מ"יין שע"יין שנכנס יינה ש"ת [של תורה] יצא סוד התלכשות מ"ה [שם מ"ה] בב"ן [בשם ב"ן] וע"יין מעוררים שם ע"ב [שם ע"ב] להיות ח"ך הטועם כו'.

כלומר, מה ש"ח"ך הטועם אומר לי ל"י — העלייה של מ"ה וב"ן לע"ב (Av) — זהו "מ"יין": על ידי כניסת יינה של תורה, "יצא סוד" — התלכשות מ"ה בב"ן; ועל ידי כך מעוררים את שם ע"ב להיות "ח"ך הטועם" וגו'.

אם כן, אמירת הח"ך ל"י — העלייה של מ"ה וב"ן לע"ב — באה "מ"יין". יינה של תורה מגלה את הסוד, התלכשות מ"ה בב"ן, ועל ידי כך מעוררים את שם ע"ב להיות "ח"ך הטועם".

קטע 7 • ו' 14-15

השבת והאדום והלבן שבעיניים

14 והנה בח"י גילוי זה דשם ע"ב [שם ע"ב] הוא בשבת שהוא ענין מוחין דאבא. והיינו גילוי והמשכת ענג העליון בח"י עתיקא קדישא בבח"י החכמה.

והנה, בחינת גילוי זו של שם ע"ב היא בשבת, שעניינה מוחין (כוחות השכל) דאבא (חכמה). כלומר, גילוי והמשכה של התענוג העליון, בחינת עתיקא קדישא (העתיק הקדוש), אל בחינת חכמה.

גילוי שם ע"ב מתרחש בשבת, שבה נמשכים מוחין דאבא, חכמה. בשבת נמשך התענוג העליון של עתיקא קדישא אל תוך חכמה.

וכמ"ש וקראת לשבת ענג²³ להמשיך ולקרוא הענג בחכמה כו'. וכמ"ש במ"א ע"פ מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל האומר ויכלו²⁴ בשבת כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית כו'.

כמו שכתוב: "וקראת לשבת ענג" — להמשיך את התענוג ולקרוא את התענוג אל תוך חכמה וכו'. וכמו שכתוב במקום אחר על מאמר חז"ל: "כל האומר ויכלו בשבת כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית" וכו'.

ישעיהו מכנה את השבת "ענג", ואדמו"ר הזקן מבאר את "וקראת" כהמשכת התענוג אל תוך חכמה. הוא מוסיף את ההוראה התלמודית, המתבארת במקום אחר, שמי שאומר בשבת "ויכלו" — הקטע העוסק בהשלמת הבריאה — נחשב שותף עם ה' במעשה בראשית.

וזהו ג"כ כל כוונת האכילה בשבת להמשיך בח"י עתיק בחכמה כו'. אך הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] מי שטרח בע"ש [בערב שבת]²⁵ יאכל בשבת.

וזו גם כל הכוונה באכילה בשבת: להמשיך את בחינת עתיק אל תוך חכמה וכו'. אולם חז"ל אמרו: "מי שטרח בע"ש יאכל בשבת".

לאכילה בשבת יש אותה מטרה: להמשיך את בחינת עתיק, התענוג, אל תוך חכמה. אולם חז"ל אמרו: "מי שטרח בע"ש יאכל בשבת" — כלומר, התענוג תלוי בעבודה שקדמה לו.

וזהו חכלילי עינים²⁶ כו'. פי' כי יש ב' בחי' בעינים הא' האדמומית והזהרורית שבעינים. והב' חורר דעינא.

וזו [המשמעות של] "חכלילי עינים" (עיניים אדומות) וכו'. הפירוש הוא שיש בעיניים שתי בחינות: הראשונה, האדמומיות והזהר שבעיניים; והשנייה, לוכן העין.

העבודה היא שמסומלת באדמומיות העיניים. בעיניים יש שתי בחינות: הזוהר האדום והלובן, והפסקה הבאה מסבירה כל אחת מהן.

15 והנה ענין האדמומית הוא בחי' ההתלהבו' ורשפי אש לאסתכלא ביקרא דמלכא כמ"ש הסבי עיניך מנגדי²⁷ כו' דאינון מוקדין ליה בשלהובין²⁸ דרחימותא כנודע.

והנה, האדמומיות היא בחינת התלהבות ורשפי אש, "לאסתכלא ביקרא דמלכא", כמו שכתוב: "הסבי עיניך מנגדי" וכו', שכן הן מציתות אותו ב"שלהובין דרחימותא", כידוע.

האדום שבעיניים מסמל התלהבות ו"רשפי אש" — רצון בוער "לאסתכלא ביקרא דמלכא". הזהר מפרש את הפסוק "הסבי עיניך מנגדי" כך שהעיניים מציתות אותו ב"שלהובין דרחימותא".

וכמו"כ [וכמו כן] הנה מבואר באדרא²⁹ רבה כד ז"א מסתכל במצחא דאריך מקבל ש"ע [ש"ע (370)] נהורין³⁰ ובפנים ק"נ נהורין^{31,32,33} כמה שכתוב כי יקרא ק"ן צפור³⁴ לפניך כו'.

וכך גם מבואר באדרא רבה: כאשר ז"א (המידות) מביט במצחו של אריך [אנפין], הוא מקבל ש"ע אורות, ובפנים — ק"נ אורות, כמו שכתוב: "כי יקרא ק"ן צפור לפניך" וכו'.

האדרא רבה, חלק מהזהר, מתארת את אותו עניין בעולמות העליונים: כאשר ז"א מביט במצחו של אריך אנפין, הוא מקבל 370 אורות, ובפנים — 150 אורות. המספר 150 נרמז בפסוק "כי יקרא ק"ן צפור לפניך", שכן האותיות ק"ן עולות בגימטריה 150; והמילה "לפניך" קשורה למילה "פנים".

והענין דהנה א"א שהוא הכתר הוא בחי' התחתונה שבמאציל וז"א הוא מקור לעלמין דבי"ע שלכך ז"א נקי עולם כמ"ש עולם חסד יבנה³⁵ כו'.

העניין הוא שאריך אנפין, שהוא כתר, הוא הבחינה הנמוכה ביותר שבמאציל, ואילו ז"א הוא המקור לעולמות בריאה, יצירה ועשיה. לכן ז"א נקרא "עולם", כמו שכתוב: "עולם חסד יבנה" וכו'.

אריך אנפין, כתר, הוא הבחינה הנמוכה ביותר של המאציל עצמו, ועדיין שייך למקור ולא למה שנאצל. ז"א הוא המקור לשלושת העולמות התחתונים. לכן ז"א נקרא "עולם", כמו שכתוב: "עולם חסד יבנה".

ולכך הז"א מתלהב ליכלל למעלה באו"א [באור אין סוף] בחי' א"א כו' (וכן עבודת האדם למטה לאסתכלא ביקרא דמלכא עיני תמיד אל³⁶ ה' והיינו ההתלהבות ממטלמ"ע [ממטה למעלה] שהוא ע"י העינים דוקא)

לכן ז"א מתלהב להיכלל למעלה באור אין סוף, בבחינת אריך אנפין וכו'. (וכך גם עבודת האדם למטה — "לאסתכלא ביקרא דמלכא", "עיני תמיד אל ה'"; כלומר, התלהבות העולה מלמטה למעלה, והיא נעשית דווקא באמצעות העינים.)

מכיוון שז"א נקרא "עולם", הוא בוער להיכלל באור אין סוף של אריך אנפין. הסוגריים מציגים את ההקבלה לעבודת האדם: עבודתו של אדם היא "לאסתכלא ביקרא דמלכא", "עיני תמיד אל ה'" — התלהבות העולה מלמטה למעלה, דווקא באמצעות העינים.

והיינו האדמומית שבעינים שמורה על ענין ההתלהבות ורשפי אש כו'. וע"י ההסתכלות ז"א בבחי' התלהבות נמשך אח"כ השפע מא"א [מאריך אנפין] לז"א.

זוהי האדמומיות שבעינים, המורה על התלהבות ורשפי אש וכו'. באמצעות ההבטה של ז"א מתוך התלהבות, נמשך לאחר מכן השפע מאריך אנפין לז"א.

ההתלהבות היא האדמומיות שבעינים. מכיוון שז"א מביט למעלה מתוך התלהבות זו, נמשך אליו לאחר מכן שפע אור מאריך אנפין.

וכמ"ש עין ה' אל יראיו³⁷ כו' (והיינו מפני שהקדים תחלה עיני תמיד אל ה' והוא התלהבות ממטלמ"ע [ממטה למעלה]). וזהו מי שטרח בערב שבת³⁸ כו'. עי"ז נמשך אח"כ אור השפע מלמעלה למטה להיות עין ה' כו').

כמו שכתוב: "עין ה' אל יראיו" וכו'. (הדבר הוא משום שתחילה פתח ב"עיני תמיד אל ה'" — התלהבות מלמטה למעלה. וזהו מי שטרח בערב שבת" וכו': באמצעות זאת נמשך לאחר מכן אור השפע מלמעלה למטה, כך שתהיה "עין ה' וכו'").

זהו פירוש "עין ה' אל יראיו": עינו של ה' פונה אל האדם משום שהוא הפנה תחילה את עינו אל ה'. זוהי הטרחה בערב שבת המזכה בסעודת השבת; באמצעותה נמשך האור מלמעלה למטה.

וזהו ענין ש"ע [ש"ע (370)] נהורין או ק"ן נהורין דמקבל ז"א מא"א [מאריך אנפין] היינו השפע מלמעלה כו' שהוא בחי' עינא דאיהו חוור כמ"ש באד"ר [באדרא רבא] (דקכ"ט ב' ובדף קל"ו ב')³⁹ ואתסחן בחד חוורא דעינא טבא^{40, 41} כו'.

וזהו ענין ש"ע אורות או ק"נ אורות שז"א מקבל מאריך אנפין — השפע מלמעלה וכו', שהוא בחינת "עינא דאיהו חוור", כמו שכתוב באדרא רבא (דף 129ב' ודף 136ב'): "ואתסחן בחד חוורא דעינא טבא" וכו'.

370 או 150 האורות שז"א מקבל הם השפע מלמעלה — הלובן שבעין. האדרא רבא מתארת כיצד עינו של ז"א מתרחצת בלובן של "עינא טבא", העין של אריך אנפין.

והנה הראיה היא בחי' חיצוניות משא"כ שארי כחות כמו כח החכמה או המדות כו' והנה, הראיה היא בחינת חיצוניות, שלא כמו שאר הכחות, כגון כוח החכמה או המידות וכו'.

הראיה היא כוח חיצוני: בניגוד לחכמה או לרגשות, היא אינה מכניסה אל האדם את מה שהוא רואה.

והענין כי להיות מסתכל במצחא דא"א ולקבל אח"כ גילוי האור משם א"א לקבל רק ע"י ראייה שהיא מבחוץ שאינה נכנסת לפנים.

הסיבה היא שמאחר ש[ז"א] מביט במצח אריך אנפין, ולאחר מכן מקבל משם גילוי אור, אי אפשר לקבל [אותו] אלא באמצעות ראייה, שהיא מבחוץ ואינה נכנסת פנימה.

כך מוסבר מדוע הקשר עם אריך אנפין הוא באמצעות ראייה: ז"א מביט במצחו של אריך אנפין ומקבל משם אור, ואור נעלה כל כך אפשר לקבל רק באמצעות ראייה, שנשארת מבחוץ ואינה נכנסת פנימה. מה שמעבר לכוחותיו הפנימיים של אדם יכול להיראות, אף שאי אפשר להכילו.

קטע 8 • 161-18

הלובן שבשיניים: בירור וצמיחה

16 ולבן שיניים⁴² הנה השיניים מבררים כו'. והוא בחי' עבור בבטן אימא כמשל מדות שבשכל לראות בעין השכל מהות המדות ולדקדק ולפשפש בהן אם יש בהן תערובת כו'. וזהו בבטן אימא כו'.

"ולבן שיניים": והנה, השיניים מבררות כו'. זוהי בחינת עיבור (ibbur, שלב ההיריון) ברחם אימא (Imma, בינה), כמשל המדות (middos, התכונות הרגשיות) שבשכל: לראות בעין השכל את מהות המדות, ולדקדק ולפשפש בהן [כדי לראות] אם יש בהן תערובת כו'. וזהו "בבטן אימא" כו'.

המחצית השנייה של הפסוק, "ולבן שיניים", עוסקת בבירור, שכן השיניים מפרקות את המזון ומפרידות אותו. בנפש, הדבר דומה לעיבור המדות בתוך השכל, "בבטן אימא" (בינה): השכל מתבונן במדות ובוחן אותן היטב כדי לראות אם מעורב בהן דבר זר.

17 ולמעלה בז"א תלת כלילין גו תלת כו' ומה שנתברר נעשה אצ"י ואלקות והפסולת נדחה לחוץ כו' וכן עד רום המעלות כו'

ולמעלה, בז"א, [יש] "תלת כלילין גו תלת" כו'; ומה שעבר בירור נעשה אצילות ואלקות, והפסולת נדחית החוצה וכו'. וכך הלאה, עד לרום המעלות וכו'.

למעלה, בז"א, העיבור הוא המצב המכונה "תלת כלילין גו תלת": שש המדות כלולות זו בזו, כך ששלוש כלולות בתוך שלוש האחרות. בשלב זה מה שעבר בירור נעשה חלק מאצילות ומאלקות, הפסולת נדחית, ואותו תהליך נמשך עד לדרגות הגבוהות ביותר.

ואח"כ נעשה הגדלה בחלב שלאחר הלידה והגדלה זו שנמשך אור וחיות שיהיו המדות מאירים וברורים כו'.

לאחר מכן באה גדילה באמצעות החלב שלאחר הלידה; וגדילה זו היא שאור וחיות נמשכים למטה, כדי שהמדות יהיו מאירות וברורות וכו'.

לאחר הלידה באה גדילה באמצעות היניקה, באמצעות החלב. אור וחיות נמשכים אל המדות, כדי שיאירו ויהיו ברורות.

18 וזהו ולבן שינים⁴³ שהשינים עצמם נעשים לבנים מכח החלב שבשעת הבירור עדיין אינם לבנים מאחר שעוסק לראות ולפשפש כו'.

וזהו [המשמעות של] "ולבן שינים": השיניים עצמן נעשות לבנות מכוח החלב; בזמן הבירור הן עדיין אינן לבנות, משום שאדם עסוק בהסתכלות ובפשפוש וכו'.

כעת מתבאר עניין "ולבן שינים": השיניים נעשות לבנות באמצעות החלב. כל עוד הן בתהליך הבירור, בהסתכלות ובפשפוש, הן עדיין אינן לבנות.

והוא בחינת קטנות משא"כ לבן שינים שנעשו לבנים ומאירים כו'. שיש בירור אחר בירור כו' וזו בחינת קטנות (שלב של חוסר בשלות), שלא כמו "ולבן שינים", [שבו השיניים] כבר נעשו לבנות ומאירות וכו'; שכן יש בירור אחר בירור וכו'.

שלב הבירור הוא קטנות — מצב לא בשל. שיניים לבנות מסמלות שלב מאוחר יותר, שבו המדות נעשו לבנות ומאירות; זהו בירור נוסף, מעבר לבירור הראשון.

והכל הוא ע"י פותח את ידיך הוא בחי' י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] שהם יודיין ווייין⁴⁴ שערות וגומות שאבא יונק מהמזל החי⁴⁵ נוצר אותיות רצון⁴⁶ כו'.

וכל זה נעשה באמצעות "פותח את ידיך": זו בחינת י"ג תיקוני דיקנא, שהם יו"דים וויינים — שערות וגומות. אבא (חכמה) יונק מהמזל השמיני, נוצר, [שאותיותיו] הן [אותיות] רצון וכו'.

כל זה בא באמצעות "פותח את ידיך", כאשר את המילה "ידיך" דורשים גם כ"ידיך". הכוונה ל"יג תיקוני הזקן של אריך אנפין — דימוי בזוהר לשלושה עשר ערוצי רחמים הנמשכים מכתר. כל אחד מהם נקרא מזל (ערוץ של שפע), מלשון "נוזל", כלומר זורם. הם מורכבים מי"דים וויינים: הגומות והשערות הצומחות מהן. אבא, חכמה, יונק מהמזל השמיני, הנקרא נוצר ("שומר" [את החסד]); אותיותיו הן גם אותיות רצון.

ועי"ז נעשה רצון גם לכל חי כו' והוא עי" התו' [התורה] אבא שממשיך אור אבא על נפשו ואבא יונק ממזל החי כנ"ל ומתגלה בתוכה רצון שלמעלה מעלה כו'

ועל ידי כך נעשה רצון גם "לכל חי" כו'. הדבר נעשה באמצעות התורה, בחינת אבא: האדם ממשיך את אור אבא על נפשו, ואבא יונק מהמזל השמיני, כנזכר לעיל, וכתוכה [בנפש] מתגלה רצון הנעלה עד מאוד וכו'.

כך נמשך רצון גם "לכל חי", כפי שמסתיים הפסוק. הדבר נעשה באמצעות התורה, שהיא בחינת אבא: מי שלומד תורה ממשיך את אור אבא אל נפשו. מאחר שאבא יונק מהמזל השמיני, מתגלה בתוך הנפש רצון שמקורו נעלה מאוד.

ומשל יודיין ווייין כי היו"ד הוא צמצום האור בעור הפנים המכסה ואינו יוצא אלא דרך גומא. והוא"ו הוא המשכת השערות כו' וד"ל [ודי למבין]:

והמשל ליו"דים ולווי"נים הוא כך: היו"ד היא צמצום האור בעור הפנים, המכסה אותו, ולכן הוא יוצא רק דרך גומא; והווי"ו היא המשכת השערות וכו'. וזה מספיק למי שמבין.

היו"דים והווי"נים הם דימוי מפנים האדם: היו"ד היא צמצום האור בעור הפנים, המכסה אותו ומאפשר לו לצאת רק דרך גומא; והווי"ו היא השערה המתארכת ויוצאת ממנה. הדברים מסתיימים במילים "וד"ל" — די למי שמבין.

בעבודה

המאמר לומד את הוראתו מן האמרה "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת": הלהט של האדם עצמו, "עיני תמיד אל ה'", הוא שממשיך למטה את "עין ה'", את האור שמלמעלה ואת התענוג של שבת. אהבה שמתעוררת בתפילה מתוך התבוננות בעולם היא אהבה אמיתית, אך יש לה ניגוד, ולכן לאחר התפילה האדם יכול לפנות לענייני העולם; יינה של תורה מעורר את האהבה רבה הנסתרת שכנשמה ומחבר אותה עם אותה אהבה, ויחד הן ממשיכות למטה את האהבה בתענוגים. גם באמצעות התורה האדם ממשיך את אור אבא אל נשמתו, כך שמתגלה בה רצון שמקורו בדרגה נעלית ורחוקה ממנה.

שאלות לשיחה

1. מדוע יש ניגוד לאהבת עולם, כך שלאחר התפילה האדם יכול לפנות לענייני העולם, ואילו לאהבה רבה אין ניגוד כזה?
2. אם אהבה בתענוגים אינה מתלבשת באהבות התחתונות, כיצד יכולה ההתאחדות של אהבה רבה ואהבת עולם להמשיך אותה למטה? מה מוסיפה החופה להסבר?
3. מדוע נקראת חכמה "הח"ך הטועם", וכיצד התענוג שבחידוש בהבנה ממחיש את מה שמתגלה בה?
4. מה הקשר בין העמל שלפני שבת לבין האדום והלבן שבעיניים, וכן בין "עיני תמיד אל ה'" לבין "עין ה' אל יראיו"?
5. מדוע יש לקבל את האור של אריך אנפין באמצעות הראייה, שהיא כוח חיצוני, ולא באמצעות השכל או המידות?

מקורות והפניות

הערות

פסוקה 1

1 ביאור על הנ"ל

ההערה מציינת כי הנחה נוספת של הסבר זה נדפסה שם, כדי שהקורא יוכל להשוות בין שני תיעודים של אותה תורה.

הערת קה"ת

הנחה אחרת בסה"מ תקס"ה ע' קסז. בלקו"ת חקת סו, ב מציין לביאור זה בענין ב' אהבות אהבת עולם ואהבה רבה הבאה מלמעלה.

פסוקה 2

2 ככלילי

ברכת יעקב ליהודה: "ככלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב". זהו הפסוק שהמאמר הקודם ביאר, והמאמר הזה מוסיף ומבאר אותו.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

חֲכִילֵי עֵינַיִם מִיַּיִן וּלְבָן־שָׁנִים מִחֶלֶב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with .milk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 ולכו שברו בלוא כסף

ישעיהו קורא לכל הצמאים לבוא אל המים ולקנות יין וחלב "בלוא כסף ובלוא מחיר". אדמו"ר הזקן מצטט פסוק זה כדי להראות שהתורה נקראת גם יין וגם חלב.

Isaiah 55:1 ישעיהו נ"ה:א'

הוֹי כָּל־צִמְאָה לָכוּ לַמֵּיִם וְאֲשֶׁר אֵין־לוֹ כֶּסֶף לָכוּ שִׁבְרוּ וְאָכְלוּ וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְּלֹא־כֶסֶף וּבְלֹא מַחִיר יַיִן וְחֶלֶב:

Ho, every one that thirsteth, come ye for water, And he that hath no money; Come ye, buy, and eat; Yea, come, buy wine .and milk Without money and without price

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נה, א.

4 אהבה בתענוגים

בשיר השירים משבח הדוד את כלתו: "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים". המאמר רואה בביטוי "אהבה בתענוגים" את שמה של האהבה הנעלית ביותר, למעלה מאהבה רבה ומאהבת עולם.

Song of Songs 7:7 שיר השירים ז':ז'

מַה־יָּפִית וּמַה־נִּעְמַת אֲהַבָּה בַּתְּעֻנּוּגִים:

!How fair and how pleasant art thou, O love, for delights

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 ביאור על הנ"ל

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Maamarei Admur .HaZaken 5565

הערת קה"ת

הנחה אחרת בסה"מ תקס"ה ע' קסז. בלקו"ת חקת סו, ב מציין לביאור זה בענין ב' אהבות אהבת עולם ואהבה רבה הבאה מלמעלה.

פסוקה 4

6 וכמ"ש בזוהר

הערת קה"ת מפנה לקטע זה בזוהר, העוסק בחיה הגדולה הבולעת אלף הרים. אדמו"ר הזקן מפרש את "בהמה", שערכה המספרי שווה לבי"ן, כמלכות דאצילות, הקולטת ומבררת את המצוי בעולמות התחתונים.

Zohar I, 18b זח"א י"א, ב

הערת קה"ת

ראה זח"א יח, ב. רי"ז סע"א.

7 אלף טורין דאכלה בהמה רבה ושתית לון בגמיעא חדא

מקור נוסף שמביאה הערת קה"ת (בתחתית העמוד) לדימוי הבהמה האוכלת אלף הרים ושותה אותם בלגימה אחת; כאן הדימוי נקרא כמתאר את הברור שעושה מלכות דאצילות.

Zohar, Vayechi 16:109-17:120 ספר זוהר, ויחי ט"ז:ק"ט-י"ז:ק"כ

פסוקה 6

8 חיר שם מ"ה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

כ"ה בכל הדפוסים. וצ"ע.

9 להיות שאה"ע

אור התורה (Or HaTorah) הוא אוסף מאמרי התורה של הצמח צדק. ההפניה היא שם, על פרשת פינחס, בהקשר לדברים אלה: לאהבת עולם יש צד שכנגד של יזה לעומת זה".

הערת קה"ת

ראה אור"ת פ' פנחס ע' א'קנז.

10 לעומת זה

קהלת אומר שה' עשה "זה לעומת זה", והציב כל דבר לצד מקבילו. אדמו"ר הזקן מיישם זאת ביחס לאהבת עולם: מכיוון שאהבה זו באה באמצעות העולם, העולם יכול לעורר משיכה מנוגדת; ואילו לאהבה רבה אין מקבילה כזאת.

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז':י"ד

בַּיּוֹם טוֹבָה הָיָה כְּטוֹב וּבַיּוֹם רָעָה רָאָה גַּם אֶת־זֶה לְעִמְתּוֹ־זֶה עָשָׂה הָאֱלֹקִים עַל־דִּבְרֹת שְׁלֹא יִמָּצֵא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאֻמָּה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to .the end that man should find nothing after him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 9

11 זכר ונקבה בראם

הערת קה"ת מביאה פסוק זה מסיפור הבריאה: "זכר ונקבה ברא אותם", ובהמשך הפסוק הבא: "ויברך אותם אלקים". אדמו"ר הזקן לומד מן הסדר

יין וחלב. המאמר מסביר כעת את חלקו הראשון של הפסוק.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

חכלילי עינים מייין ולבן שנים מחלב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 חכלילי כל חייך הטועם אומר לי לי

בדרשתה על השפע של ארץ ישראל, הגמרא דורשת את "חכלילי" כ"חייך לי לי": "כל חייך הטועמו אומר: לי, לי". אדמו"ר הזקן מפרש את הכפילות של "לי" כשתי העליות של אהבה רבה ואהבת עולם.

Ketubot 111b:17 כתובות ק"א ב:י"ז

ושמא תאמר אינו מרנה — תלמוד לומר: "סותה". ושמא תאמר אין בו טעם — תלמוד לומר: "חכלילי עינים מייין". כל חייך שטועמו, אומר: "לי לי". ושמא תאמר לנערים יפה ולזקנים אינו יפה — תלמוד לומר: "ולבן שנים מחלב", אל תיקרי "לבן שנים" אלא "לבן שנים".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסקה 12

18 כל חייך הטועם אומר לי לי

הערת קה"ת מביאה את פירוש הגמרא ל"חכלילי": "כל חייך הטועם אותו אומר: לי, לי". כאן מזהה אדמו"ר הזקן את החיך הזה עם חכמה דאצילות.

Ketubot 111b:17 כתובות ק"א ב:י"ז

ושמא תאמר אינו מרנה — תלמוד לומר: "סותה". ושמא תאמר אין בו טעם — תלמוד לומר: "חכלילי עינים מייין". כל חייך שטועמו, אומר: "לי לי". ושמא תאמר לנערים יפה ולזקנים אינו יפה — תלמוד לומר: "ולבן שנים מחלב", אל תיקרי "לבן שנים" אלא "לבן שנים".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

כתובות ק"א, ב. ראה אוה"ת ויחי כרך ב שעה, א שמציין שכ"ה במד"ר פ' ויחי פצ"ט. וע"ש בפ"י תי "לי".

19 חכמה דאצ"י שנק' חייך

מאורי אור הוא לקסיקון אלפביתי של מונחי קבלה; ההערה מפנה לערך העוסק בכינוי "חייך" לחכמה דאצילות.

הערת קה"ת

מא"א ח, פב. לקו"ת במדבר י, א. יא, ג. וראה בספר הלקיטים ממאמרי הצ"צ ערך חייך.

20 טעמים שהם בשם ע"ב

כפי שמצוטט בהערה, מאורי אור אומר שם: "טעמים בסוד עתיק ואריך, בחינת ע"ב" — אותו קשר שהפסקה מציגה. פירושו יאיר נתיב מפנה שם לשער הטעמים, הנקודות, התנין והאותיות שבעץ חיים (Etz Chaim).

הערת קה"ת

מא"א ט, יח: "טעמים בסוד עתיק ואריך בחי ע"ב". וביאיר נתיב שם מציין לע"ח שער טנת"א. ראה אוה"ת וארא כרך ז ע' ב'תקעד.

21 טעמים בחכמה יש שם גילוי עתיק

על הרעיון שתיק מתגלה בטעמים שבחכמה כותב אור התורה, כפי שמצוטט בהערה: "אולי זהו [פירוש] טוב טעם ודעת למדני" — הטעם הכמוס". כך נקשר "טוב טעם" שבפסוק לתענוג הכמוס המתגלה בחכמה.

הערת קה"ת

הזה שהכרכה באה רק כאשר הזכר והנקבה יחד.

Genesis 1:27 בראשית א':כ"ז

ויברא אלקים את־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹקִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וְנָקְבָה בָּרָא אֹתָם:

And G-d created man in His own image, in the image of G-d created He him; male and female created He them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, כז.

12 זכר ונקבה בראם ויברך אתם

התורה מסכמת את בריאת אדם: "זכר ונקבה בראם ויברך אותם ויקרא את שמם אדם". אדמו"ר הזקן מפרש את "זכר ונקבה" כ"מ"ה ו"ב"ך", ואת "ויברך אותם" כהמשכת שם ע"ב.

Genesis 5:2 בראשית ה':ב'

זָכָר וְנָקְבָה בָּרָאֻם וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָם אָדָם בְּיוֹם הַבְּרָאָה:

male and female created He them, and blessed them, and called their name Adam, in the day when they were created

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 ומבואר בזהר... דקוב"ה לא שרי... אלא באתר שלימא

הערת קה"ת מפנה לקטע זה בזהר, המלמד שהאדם נברא בדמות הכבוד העליון, כדי שהכבוד התחתון יהיה שלם מכל צד. אדמו"ר הזקן מסתמך על עקרון השלמות הזה כדי להסביר מדוע הכרכה באה רק כאשר הזכר והנקבה מתאחדים.

Zohar II, 155a זח"ב קנה, א

הערת קה"ת

ראה זח"ב קנה, א. קנז, ב.

14 לא שרי באתר פגימא אלא באתר שלימא

מקום נוסף שמביאה הערת קה"ת: כאן אומר הזוהר שהברכות העליונות שורות רק במקום שלם, ולכן אין להשאיר שולחן ריק. במאמר, המקום השלם הוא זכר ונקבה שחוברים יחד, ולכן נאמר: "ויברך אותם".

Zohar, Terumah 52:565-53:572 ספר זוהר, תרומה נ"ב:תקס"ה-נ"ג:תקע"ב

פסקה 10

15 אהבה בתענוגים

הביטוי "אהבה בתענוגים" לקוח משבחו של הדוד לכלתו בשיר השירים. אדמו"ר הזקן מסביר שהשם אב נקרא כך משום שאב, חכמה, הוא גילוי התענוג העליון.

Song of Songs 7:7 שיר השירים ז':ז'

מִה־יָפִית וּמִה־נִּצְמֶת אֶהְבֶּה בַּת־עֲנוּגִים:

How fair and how pleasant art thou, O love, for delights

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 11

16 חכלילי עינים מייין

יעקב מברך את יהודה: "חכלילי עינים מייין ולבן שנים מחלב"; ברור שהארץ שלו תהיה עשירה כל כך בגפנים ובמרעה, עד שיהיו בה שפע של

בשבת? אדמו"ר הזקן מיישם זאת על העבודה בימי החול, שצריכה לבוא לפני עונג השבת.

Avodah Zarah 3a:10 עבודה זרה ג' א"י

אָמרוּ לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תִּנֶּה לָנוּ מֵרָאשׁ וְנַעֲשֶׂנָה. אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: שׁוּטִים שֶׁפְּעוּלָם! מִי שֶׁטָּרַח בְּעֶרֶב שֶׁבֶת יֹאכֵל בְּשֶׁבֶת, מִי שֶׁלֹּא טָרַח בְּעֶרֶב שֶׁבֶת מֵהֵיכָן יֹאכֵל בְּשֶׁבֶת? אֲלֹא אַף עַל פִּי כּוֹ, מִצְוָה קִלְחָה יֵשׁ לִי וְסוּכָה שָׁמָּה, לָכוּ וְעֲשׂוּ אוֹתָהּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז ג, א. וראה בהנסמן לעיל מז, ג.

26 חכלילי עינים

"חכלילי עינים מיי"ן. אדמו"ר הזקן מקשר כעת בין אדמומיות העיניים ובין העמל שקודם לשבת.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:יב

חִכְלִילִי עֵינַיִם מִיָּין וְלִכְוֹשָׁנִים מִחֶלֶב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

15 פסקה

27 הסבי עיניך מנגדי

בשיר השירים אומר האהוב לכלתו: "הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבונני: מבטה מעורר בו התרגשות עזה מדי. בעקבות הווה, אדמו"ר הזקן מפרש את העיניים הללו כלהט האהבה העולה אל ה'.

Song of Songs 6:5 שיר השירים ו:ה

הִסְבִּי עֵינֶיךָ מִנְּגִדִי שֶׁהֵם הִרְהִיבֵנִי שֶׁעָרָה כְּעָרָה הָעַיִם שֶׁגָּלְשׁוּ מִן־הַגִּלְעָד: Turn away thine eyes from me, For they have overcome me. Thy hair is as a flock of goats, That trail down from Gilead

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ו, ה.

28 דאיןון מוקדין לי בשלהובין

הערת קה"ת מפנה לקטע זה בזוהר, המסביר את "הסבי עיניך מנגדי" כעיניים המציתות בו להבות אהבה. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להסביר את אדמומיות העיניים כביטוי ללהט האהבה.

Zohar III, 84a זח"ג פד, א

הערת קה"ת

זח"ג פד, א. ובאוה"ת ויחי כרך ב. שעד, ב מוסיף: ומבואר בלקו"ת בשש"ש סד"ה הנך יפה רעיתי בפ"י עיניך יונים.

29 מבואר באד"ר

בביאור "צאינה וראינה... בעטרה" מצטט לקוטי תורה את הפסקה הזו: וז"א מביט במצחו של אריך אנפין ומקבל את 370 האורות באמצעות הראייה בלבד, שנשאתר בחיצוניות. עוד מוסבר שם שאף שהראייה נובעת גם מחכמה, העיניים הן הבחינה החיצונית שלה, ולכן אור מקצה הכתר יכול להגיע לז"א רק בדרך של ראייה, ולא להיכנס לתוך שכלו.

Zohar III, 128b זח"ג קכב, ב

הערת קה"ת

זח"ג קכב, ב. קכט, א. בלקו"ת שה"ש כג, א מציין לכאן.

באוה"ת שמות כרך ז ע' ב'תקעג כ' ואולי זהו טוב טעם ודעת למדני טעם הכמוס". וראה בהנסמן לעיל מז, ג.

13 פסקה

22 חכלילי עינים

"חכלילי עינים מיי"ן. כאן אדמו"ר הזקן מסביר את המילים "מיי"ן כיון התורה, המביא את האהבה המסורת ליד גילוי.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:יב

חִכְלִילִי עֵינַיִם מִיָּין וְלִכְוֹשָׁנִים מִחֶלֶב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 פסקה

23 וקראת לשבת ענג

הנביא אומר לישראל שאם ישמרו את השבת ויקיימו "וקראת לשבת עונג", יתענגו על ה'; בפשטות, "וקראת" פירושו לכנות את השבת עונג או לראות בה עונג. אדמו"ר הזקן מפרש את "וקראת" גם במשמעות של המשכה: להמשיך את התענוג דעתיך לחכמה.

Isaiah 58:13 ישעיהו נ"ח:י"ג

אִם־תֵּשִׁיב מִשְׁכַּת רִגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפֹצֶךָ בְּיוֹם קִדְשִׁי וְקִרְאתָ לְשַׁבַּת עֲנָג לְקֹדֶשׁ הִיא מְכַבֶּד וְכַבְדָּתָהּ מַעֲשֵׂוֹת דְּרָכֶיהָ מִמִּצּוֹא חֲפֹצֶךָ וְדָבָר:

If thou turn away thy foot because of the sabbath, From pursuing thy business on My holy day; And call the sabbath a delight, And the holy of the L-RD honourable; And shalt honour it, not doing thy wonted ways, Nor pursuing thy business, nor speaking thereof

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נח, יג.

24 וכמ"ש במ"א ע"פ מארז"ל כל האומר ויכולו

הגמרא מלמדת שהמתפלל בערב שבת ואומר "ויכולו", מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית. הטקסט מציין שאמירה זו מתבארת במקום אחר.

Shabbat 119b:2 שבת קי"ט ב:ב'

אָמַר רַבָּא, וְאִיתִּימָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: אֲפִילוּ יָחִיד הַמִּתְפַּלֵּל בְּעֶרֶב שֶׁבֶת צָרִיךְ לוֹמַר "וְיִכּוּלוּ", דְּאָמַר רַב הַמְנוּנָא: כָּל הַמִּתְפַּלֵּל בְּעֶרֶב שֶׁבֶת וְאָמַר "וְיִכּוּלוּ", מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאִילוּ נַעֲשֶׂה שׁוֹתֵף לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית, שְׁנֵאמַר: "וְיִכּוּלוּ" — אֵל תִּקְרִי "וְיִכּוּלוּ" אֲלֹא "וְיִכּוּלוּ". אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר: מִנִּיין שֶׁהַדִּיבּוּר כְּמַעֲשֵׂה — שְׁנֵאמַר: "בְּדָבָר הִי שְׁמִים נַעֲשִׂי".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת קיט, ב. ראה אוה"ת בראשית כרך א מג, ב.

25 מי שטרח בע"ש

בגמרא ה' משיב למבקשים שכר בעולם הבא אף שלא קיימו את המצוות: "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת; מי שלא טרח בערב שבת, מהיכן יאכל

את "עולם" במשמעות "עולם", ולכן ז"א, שמדותיו מתחילות בחדס, מכונה "עולם".

Psalms 89:3 תהילים פ"ט:ג

כִּי־אֶמְרֵתִי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה שְׁמַיִם תָּכֵן אֱמוּנָתְךָ בָּהֶם:

For I have said: 'For ever is mercy built; In the very heavens
Thou dost establish Thy faithfulness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פט, ג.

36 עיני תמיד אל ה'

דוד אומר: "עיני תמיד אל ה' כי הוא יוציא מרשת רגלי". אדמו"ר הזקן קורא זאת כתיאור של התלהבותו של אדם העולה מלמטה, דרך העיניים.

Psalms 25:15 תהילים כ"ה:ט"ו

עֵינֵי תִמְיֵד אֶל־ה' כִּי הוֹאֵי־יוֹצִיא מִרְשֶׁת רַגְלִי:

Mine eyes are ever toward the L-RD; For He will bring forth
my feet out of the net

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כה, טו.

37 עין ה' אל יראיו

המשורר אומר: "הנה עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו": ה' משגיח עליהם. אדמו"ר הזקן קורא זאת כתיאור של האור מלמעלה, המשיב לעיניים הפונות אליו.

Psalms 33:18 תהילים ל"ג:י"ח

הִנֵּה עֵין ה' אֶל־יִרְאָיו לְמִיִּחְלִים לְחֶסֶדוֹ:

Behold, the eye of the L-RD is toward them that fear Him,
Toward them that wait for His mercy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לג, יח.

38 מי שטרח בערב שבת

"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת". כאן הטרחה היא ההתלהבות שב"עיני תמיד אל ה'", הממשיכה את האור מלמעלה.

Avodah Zarah 3a:10 עבודה זרה ג' א"י

אָמְרוּ לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תִּנֶּה לָנוּ מְרָאשׁ וְנַעֲשֶׂנָּה. אָמַר לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: שׁוּטִים שֶׁבְּעוֹלָם! מִי שֶׁטָּרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת יֵאָכֵל בְּשַׁבָּת, מִי שֶׁלֹּא טָרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת מֵהֵיכָן יֵאָכֵל בְּשַׁבָּת? אֶלָּא אֵף עַל פִּי כּוֹ, מִצְוָה קִלְחָ יֵשׁ לִי וְסוּכָה שְׁמָה, לָכוּ וְעָשׂוּ אוֹתָהּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

39 ש"ע נהורין . . כמ"ש באד"ר (דקכ"ט ב' ובדף קל"ו ב')

פלא הרימון מצטט את המאמר הזה ומעיר בהערה שהדברים אינם מפורשים באדרא רבה בדפים שצינו, אלא נלמדים ממנה בדרך רמז (128b, 129a-136 and 135b), וההניסוח לקוח משער היחודים שבספר עץ חיים, פרקים 7-8, שם העניין מבואר בהרחבה.

הערת קה"ת

בפלא הרמון שמות ע' שסב מובא מאמר זה ומצויין שם בהערה: אלא דלאו בפ"י התם אלא מכללא היינו מה שמבואר שם בדף קכ"ח ע"ב ודף קכ"ט ע"א וב' ודקל"ה ב' ודקל"ו. וממה שנתפרש ע"ז באורך בע"ח שער הזיווגים פ"ז וחי' שממש נלקח לי כזה, וכסיגנון הלי המבואר כאן ובתו"א הנ"ל נרמז במאור"א א"א סקכ"ד ואות ז' ס"י ע"יש ובי"נ לא העיר מקומם (וע' בלקו"ת פ')

30 כד ז"א מסתכל במצחא דאריך מקבל ש"ע נהורין

הערת קה"ת מפנה לקטע זה באידרא רבא, העוסק במבט של ז"א (זעיר אנפין) במצחו של אריך אנפין (הפרצוף העליון). אדמו"ר הזקן משתמש בו כדי להראות שהאור מאריך אנפין נמשך כמענה למבט של ז"א.

Zohar, Idra Rabba 6:25-7:37 ספר הזהר, האדרא רבא ו':כ"ה-ז':ל"ז

31 ובפנים ק"נ נהורין

הערת קה"ת מפנה Zohar III, 135b למילים האלה.

Zohar III, 135b זח"ג קלה, ב

הערת קה"ת

ראה זח"ג קלה, ב. ע"ח שער א"א פי"ד.

32 ובפנים ק"נ נהורין

הערת קה"ת מפנה לקטע זה באידרא רבא בעניין 150 האורות שבפנים. אדמו"ר הזקן מצרף אותם ל-370 האורות שבמצח, כזרם האורות שז"א מקבל.

Zohar, Idra Rabba 23:167-24:177 ספר הזהר, האדרא רבא כ"ג:קס"ז-כ"ד:קע"ז

33 ש"ע נהורין ובפנים ק"נ נהורין

הערת קה"ת מציינת את עץ חיים, שער אריך אנפין, פרק י"ד, כמקור ל-150 האורות. שם מסביר האריז"ל שמתוך 370 האורות שבפני אריך אנפין, ז"א מקבל רק 150, בדומה למי שאינו יכול להסתכל במצחו של אריך אנפין אלא רק בפניו; והוא קושר זאת ל"כי יקרא קן צפור לפניך".

Sefer Etz Chaim 13:14 עץ חיים י"ג:י"ד

ובענין הש"ע נהורין הנוכח באדרא קכ"ח ומהאי אתפשט אורכא דאנפוי לש"ע רבוא עלמין שמעתי ממורי זלה"ה כמה בחי' (הם) וכולם הם ג"כ ש"ע נהורין או הוא ע"ד הני"ל כי הנה יש ש"ע נהורין מצד החכמה וש"ע נהורין מצד הבינה ואותן ש"ע דאבא הם טמירין אמנם ש"ע של הבינה הם מתגלים בפנים העליונים מצד הבינה שהיא אה"י אשר יש בפשוט ומילוי ומילוי דמילוי א"ם אותיות והט"ס שהם בפנים העליונים המתגלים מצד הבינה כל ספי' שבה שם אה"י בסוד א"ם אותיות וכולם גימטריא ש"ע נהורין רק כי של אבא הם טמירין ולכן ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

34 כי יקרא קן צפור

דין התורה של שילוח הקן פותח במילים: "כי יקרא קן צפור לפניך בדרך": מי שמוצא קן חייב לשלח את האם לפני נטילת הגוזלים. המילה "קן" שווה בגימטריה 150, והמילה "לפניך" נגזרת מ"פנים", ולכן הפסוק רומז ל-150 האורות שבפנים.

Deuteronomy 22:6 דברים כ"ב:ו

כִּי יִקְרָא קוֹרְצֹפּוֹר לְפָנֶיךָ בְּדֶרֶךְ בְּכָל־עֵץ או עַל־הָאָרֶץ אֲפֹרָחִים או בִּיצִים וְהָאֵם רֹבֶצֶת עַל־הָאֲפֹרָחִים או עַל־הַבִּיצִים לֹא־תִקַּח הָאֵם עַל־הַבָּנִים:

If a bird's nest chance to be before thee in the way, in any tree or on the ground, with young ones or eggs, and the dam sitting upon the young, or upon the eggs, thou shalt not take
the dam with the young

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כב, ו.

35 עולם חסד יבנה

בעל התהילים אומר: "כי אמרתי עולם חסד יבנה"; אפשר לפרש את "עולם" גם במשמעות "לעד", כלומר: החסד נבנה לעד. אדמו"ר הזקן מפרש

הערת קה"ת
תהלים קמה, טז. ת"ז בהקדמה (ז, ב). ראה אוה"ת ויחי שעד, א ושם מציין
ללעיל כב, א.

45 שאבא יונק ממזל החי

ההערה מפנה למקורות המובאים בתורה אור 25d על המילים "חכמה ומזל
החי" נוצר חסד". שם דורש אדמו"ר הזקן את המילה מנחה: האותיות
הראשונות שלה הן מיין נוקבין, והחי"ת שבה היא חכמה והמזל השמיני,
נוצר חסד, הנמשך אל הה"א, כנסת ישראל.

Zohar III, 289a זח"ג רפט, א

הערת קה"ת
ראה זח"ג רפט, א. נסמן לעיל כה, ד.

46 נוצר אותיות רצון

שם, בעניין שלוש עשרה מידות הרחמים שמשם המשיך, מסביר אדמו"ר
הזקן את "נוצר חסד": המילה נוצר מורכבת מאותיות המילים צינור ורצון,
ומשמעותה גם שמירה — חסד שנשמר בהסתר במחשבה לפני שהוא
מתגלה.

הערת קה"ת
ראה לקמן בדף סט, ב.

מסעי ד"ה הנה גבי המסעות אות ה' (דף צ"ג ע"ב) ומה שהאיר ע"ז אדמו"ר
בהג"ה שם). עכ"ל שם.

40 ואתסחן בחד חוורא דעינא טבא

הטקסט עצמו מצטט כאן את אידרא רבא (129b) כמקור ללובן העין
הטובה. פלח הרמון, המצוטט בהערת קה"ת, מעיר שהעניין מופיע שם ברמז
ולא במפורש.

Zohar, Idra Rabba 8:50-9:63 ספר הזהר, האדרא רבא ח'ג-ט'ס"ג

41 ואתסחן בחד חוורא דעינא טבא

במקום השני שבו הטקסט מצטט את אידרא רבא (136b), מדובר על
האורות שנשטפו בלובן העין הטובה — השפע מאריך אנפין לז"א.

Zohar, Idra Rabba 28:199-29:209 ספר הזהר, האדרא רבא
כ"ח:קצ"ט-כ"ט:ר"ט

פסוקה 16

42 ולבן שינים

"ולבן שינים מחלב". המאמר פונה כעת למחצית השנייה של ברכת יעקב
ליהודה.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

חַלְלִילִי עֵינַיִם מִיַּיִן וּלְבָן־שִׁנַּיִם מִחֶלֶב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with
.milk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 18

43 ולבן שינים

"ולבן שינים מחלב". אדמו"ר הזקן מסביר שהשיניים נעשות לבנות
באמצעות החלב — הצמיחה שבאה בעקבות הבירור.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:י"ב

חַלְלִילִי עֵינַיִם מִיַּיִן וּלְבָן־שִׁנַּיִם מִחֶלֶב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with
.milk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 והכל הוא ע"י פותח את ידיך . . שהם יודי"ן ווי"ן

דוד משבח את ה': "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון"; בפשטות, ה'
מספק לכל נברא את מבוקשו. על פי תיקוני זהר, אדמו"ר הזקן מפרש את
"ידיך" כ"יודיך", ואת "רצון" כ"רצון" — הרצון העליון הנמשך מהמזל
השמיני.

Psalms 145:16 תהילים קמ"ה:ט"ז

פֹּתֵחַ אֶת־יָדְךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל־חַי רִצּוֹן:

Thou openest Thy hand, And satisfiest every living thing
.with favour

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Tikkunei Zohar 7b:2 תקוני הזהר ז' ב:ב

וְעוֹד רָאָה נְקוּדַי צְרִיף לְאַחֲזָא עֲלֵיהוּ, פֶּתַח בְּחוּשְׁבֵּן אוֹתִיּוֹתָיו אִיהוּ
יוד, וְכַתִּיב (תהלים קמה טז) פֹּתֵחַ אֶת יָדְךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן,
וְאוֹקְמוֹהוּ אֶל תַּקְרִי יָדְךָ אֲלָא יוֹדִיךָ, וְאֵינֶנּוּ יוֹי מִן יֵהוּדוֹנָה"י, וְכֵן
אֶתֶר מִתְּפִתְחִין בְּרַקִּיעָא דְאִיהוּ פֶתַח, וְאִיהוּ מִפְתָּח קָלִיל אֶהְדוּנָה"ה שִׁית
אֶתְוֹן בְּאֶמְצַע יוֹי, וְתִרְיִן יוֹדִין עִם רַקִּיעַ דְאִיהוּ וְ סֻלִּיק לְחוּשְׁבֵּן יְהוּיָה.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY-NC 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Sefer Etz Chaim (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. בתי כנסת, מוסדות חינוך ומפעלים ללא כוונת רווח רשאים להעתיק, להדפיס ולהפיץ אותה בחופשיות, ולבקש תרומות לכיסוי עלות ההדפסה; אסור למכור אותה לעולם. יש לציין את הוצאת קה"ת ואת <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/> ואת [likuteitorah.com](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/torah-ohr/vayechi/5/](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/vayechi/5/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק